

ΟΔΗΓΟΣ ΑΜΥΝΑ · 8 ΛΕΠΤ. · 16 ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ 2025

Διπλή χρήση (dual-use): όταν η πολιτική τεχνολογία γίνεται κρίσιμη για την ασφάλεια

Το ρυθμιστικό πλαίσιο διπλής χρήσης για βιομηχανικές επιχειρήσεις: ταξινόμηση, υποχρεώσεις αδειοδότησης, παραδείγματα από τον τομέα των υψηλών θερμοκρασιών και απαιτήσεις συμμόρφωσης.

Τι σημαίνει διπλή χρήση;

Είδη διπλής χρήσης είναι τα εμπορεύματα, το λογισμικό και οι τεχνολογίες που μπορούν να χρησιμοποιηθούν τόσο για πολιτικούς όσο και για στρατιωτικούς σκοπούς. Ο Κανονισμός (ΕΕ) 2021/821 για τα είδη διπλής χρήσης ρυθμίζει την εξαγωγή των ειδών αυτών από την Ευρωπαϊκή Ένωση. Για τις επιχειρήσεις που παράγουν υλικά υψηλών θερμοκρασιών, κεραμικά ή ειδικές επενδύσεις, αυτό μπορεί να έχει άμεση σημασία — ακόμη και αν το προϊόν τους αναπτύχθηκε αρχικά για πολιτική χρήση.

- Ο χαρακτηρισμός ως είδος διπλής χρήσης αφορά τις τεχνικές ιδιότητες του είδους — όχι την πρόθεση του κατασκευαστή
- Το Παράρτημα Ι του κανονισμού περιέχει τον δεσμευτικό για όλη την ΕΕ κατάλογο ειδών με τεχνικά κατώτατα όρια
- Ο εθνικός κατάλογος εξαγωγών (Παράρτημα AL του AWV, του γερμανικού κανονισμού για το εξωτερικό εμπόριο) μπορεί να περιλαμβάνει πρόσθετα είδη που δεν υπάρχουν στον κατάλογο της ΕΕ
- Άδεια μπορεί να απαιτείται και για τη μεταφορά τεχνογνωσίας (technical assistance) και για το λογισμικό
- Η ρήτρα γενικής εφαρμογής (catch-all, άρθρο 4) μπορεί να καλύπτει και είδη που δεν περιλαμβάνονται στους καταλόγους, εφόσον είναι γνωστός ένας κρίσιμος σκοπός χρήσης

Σημείωση: Διάκριση: είδη διπλής χρήσης και αμυντικό υλικό — Τα είδη διπλής χρήσης δεν ταυτίζονται με το αμυντικό υλικό. Το αμυντικό υλικό (γερμανικός κατάλογος εξαγωγών «Ausfuhrliste», μέρος I A) έχει σχεδιαστεί ειδικά για στρατιωτικούς σκοπούς και υπόκειται σε αυστηρότερες υποχρεώσεις αδειοδότησης. Τα είδη διπλής χρήσης (μέρος I B και κατάλογος της ΕΕ) προορίζονται κατά κύριο λόγο για πολιτική χρήση, μπορούν όμως να χρησιμοποιηθούν και στρατιωτικά. Η κατάταξη καθορίζει τη διαδικασία αδειοδότησης και την αρμόδια αρχή.

Σχετικοί κωδικοί του καταλόγου ειδών για τον τομέα των υψηλών θερμοκρασιών

Για τις επιχειρήσεις του κλάδου των πυρίμαχων και της τεχνολογίας υψηλών θερμοκρασιών έχουν σημασία κυρίως οι κατηγορίες 1 (υλικά και χημικές ουσίες) και 2 (επεξεργασία υλικών) του καταλόγου ειδών διπλής χρήσης της ΕΕ. Τα τεχνικά κατώτατα όρια καθορίζουν αν ένα προϊόν περιλαμβάνεται στον κατάλογο και, επομένως, αν απαιτείται άδεια.

- 1C007: Κεραμικές πρώτες ύλες και σύνθετα υλικά — ινοπλισμένα κεραμικά με θερμοκρασία χρήσης > 1.600 °C και πυκνότητα < 2,0 g/cm³
- 1A002 / 1C010: Δομές και πολύστρωτα από σύνθετα υλικά (1A002) καθώς και ινώδη υλικά, προεμποτισμένα υλικά (prepregs) και προμορφώματα (preforms) (1C010) — ορισμένα προϊόντα ινών άνθρακα και καρβιδίου του πυριτίου
- 1C001: Υλικά απορρόφησης ηλεκτρομαγνητικών κυμάτων (π.χ. απορροφητικά υλικά ραντάρ για τεχνολογία stealth) καθώς και εγγενώς αγώγιμα πολυμερή
- 2B001: Εργαλειομηχανές — κατεργασία κεραμικών και σύνθετων υλικών με έλεγχο CNC και καθορισμένες ακρίβειες
- 1C107: Γραφίτης και κεραμικά σύνθετα υλικά — ποιότητες με καθορισμένες τιμές αντοχής, σχετικές με την πυραυλική τεχνολογία

Σημείωση: Έλεγχος των τεχνικών κατώτατων ορίων — Η υπαγωγή στον κατάλογο εξαρτάται από ακριβείς τεχνικές παραμέτρους — αντοχή στη θερμοκρασία, πυκνότητα, μηχανική αντοχή, βαθμό καθαρότητας. Ελέγξτε τα φύλλα τεχνικών δεδομένων των προϊόντων σας με βάση τα κατώτατα όρια του Παραρτήματος Ι. Σε περίπτωση αμφιβολίας μπορείτε να ζητήσετε από τη BAFA (γερμανική αρχή ελέγχου εξαγωγών) πληροφόρηση για τον κατάλογο ειδών (Auskunft zur Güterliste, AzG) — είναι νομικά δεσμευτική και δωρεάν.

Διαδικασία αδειοδότησης και αρμοδιότητες

Όταν ένα είδος κατατάσσεται ως είδος διπλής χρήσης, ο εξαγωγέας χρειάζεται άδεια εξαγωγής. Στη Γερμανία αρμόδια αρχή αδειοδότησης είναι η Ομοσπονδιακή Υπηρεσία Οικονομίας και Ελέγχου Εξαγωγών (BAFA). Η διαδικασία διακρίνει ατομικές άδειες, συνολικές άδειες και γενικές άδειες (AGG), οι οποίες χορηγούνται ανάλογα με τη χώρα προορισμού και την ομάδα ειδών.

- Ατομική άδεια: για μία συγκεκριμένη συναλλαγή με ορισμένο παραλήπτη — χρόνος διεκπεραίωσης περίπου 4–8 εβδομάδες
- Συνολική άδεια: για επαναλαμβανόμενες συναλλαγές με καθορισμένους παραλήπτες και είδη — ισχύει για 2 έτη
- Γενική άδεια (AGG): για ορισμένους συνδυασμούς είδους και χώρας προορισμού — δεν απαιτείται ατομική αίτηση, υπάρχει όμως υποχρέωση εγγραφής
- Δήλωση τελικής χρήσης (EUC): ο τελικός χρήστης στη χώρα προορισμού οφείλει να βεβαιώσει τον τελικό σκοπό χρήσης και τον τελικό προορισμό του είδους
- Πληροφόρηση για τον κατάλογο ειδών (AzG, παλαιότερα «Null-Bescheid»): όταν έχει ελεγχθεί ότι το είδος δεν περιλαμβάνεται στον κατάλογο — τεκμηρίωση με ασφάλεια δικαίου

Συγκρότηση εσωτερικού προγράμματος συμμόρφωσης (ICP)

Το εσωτερικό πρόγραμμα συμμόρφωσης (Internal Compliance Programme, ICP) είναι η οργανωτική βάση για την τήρηση των κανόνων ελέγχου των εξαγωγών. Η BAFA συνιστά σε όλες τις εξαγωγικές επιχειρήσεις να συγκροτήσουν ICP — για επιχειρήσεις με προϊόντα που αφορούν τη διπλή χρήση είναι στην πράξη υποχρεωτικό. Ένα καλά δομημένο ICP προστατεύει την επιχείρηση από παραβάσεις και τις συνέπειές τους: πρόστιμα έως 500.000 ευρώ ανά παράβαση, ποινές στέρησης της ελευθερίας και απώλεια της δυνατότητας

αδειοδότησης.

- Δέσμευση της διοίκησης: η διοίκηση της επιχείρησης πρέπει να δεσμευτεί εγγράφως για την τήρηση των κανόνων ελέγχου των εξαγωγών
- Υπεύθυνος εξαγωγών (Ausfuhrverantwortlicher): ονομαστικά ορισμένο πρόσωπο με εξουσία να δίνει εντολές — δεν ταυτίζεται με τον διευθυντή εξαγωγών
- Κατάταξη των ειδών: συστηματικός έλεγχος όλων των προϊόντων με βάση τους καταλόγους ειδών — τακτική επικαιροποίηση σε κάθε αλλαγή προϊόντος
- Έλεγχος πελατών (screening): αντιπαραβολή όλων των εμπορικών εταίρων με τους καταλόγους κυρώσεων (ΕΕ, ΟΗΕ, OFAC των ΗΠΑ)
- Εκπαίδευση: τακτική εκπαίδευση όλων των εμπλεκόμενων εργαζομένων — πωλήσεις, προμήθειες, αποστολές, τεχνικό τμήμα
- Τεκμηρίωση και αρχειοθέτηση: φύλαξη όλων των εγγράφων που αφορούν τις εξαγωγές για τουλάχιστον 5 έτη

Σημείωση: Το εγχειρίδιο της BAFA ως πρακτικός οδηγός — Η BAFA διαθέτει δωρεάν εγχειρίδιο για τη συγκρότηση ICP. Περιλαμβάνει υποδείγματα, λίστες ελέγχου και περιγραφές διαδικασιών, τα οποία οι μικρομεσαίες επιχειρήσεις μπορούν να εφαρμόσουν άμεσα. Λήψη από το bafa.de — όρος αναζήτησης «Internal Compliance Programme».

Συχνές ερωτήσεις

Είναι τα συνήθη πυρίμαχα υλικά (σαμότ, κορούνδιο) είδη διπλής χρήσης;

Τα συμβατικά πυρίμαχα υλικά, όπως το σαμότ, το κοινό κορούνδιο, τα τούβλα οξειδίου του μαγνησίου ή τα τυποποιημένα χυτεύσιμα πυρίμαχα, κατά κανόνα δεν περιλαμβάνονται στους καταλόγους και επομένως δεν απαιτούν άδεια. Κρίσιμα είναι τα κεραμικά υψηλών επιδόσεων, τα ινοπλισμένα σύνθετα υλικά, ορισμένες ποιότητες γραφίτη και τα υλικά με αντοχή σε εξαιρετικά υψηλές θερμοκρασίες, τα οποία υπερβαίνουν τα τεχνικά κατώτατα όρια του καταλόγου ειδών.

Τι συμβαίνει σε περίπτωση παράβασης των κανόνων ελέγχου των εξαγωγών;

Οι εκ προθέσεως παραβάσεις των κανόνων ελέγχου των εξαγωγών αποτελούν ποινικά αδικήματα, ενώ οι εξ αμελείας τιμωρούνται κατά κανόνα ως διοικητικές παραβάσεις. Ο AWG (γερμανικός νόμος για το εξωτερικό εμπόριο) προβλέπει για τα ποινικά αδικήματα ποινές στέρησης της ελευθερίας από τρεις μήνες έως πέντε έτη και, για παραβάσεις εμπάργκο όπλων, από ένα έως δέκα έτη· σε ιδιαίτερα σοβαρές περιπτώσεις η ποινή φθάνει έως τα 15 έτη. Οι διοικητικές παραβάσεις μπορούν να τιμωρηθούν με πρόστιμα έως 500.000 ευρώ ανά παράβαση. Επιπλέον, μπορεί να ανακληθούν άδειες εξαγωγής και η επιχείρηση να αποκλειστεί από δημόσιες συμβάσεις.

Οφείλει και ο προμηθευτής να εξετάζει τον έλεγχο των εξαγωγών ή μόνο ο κατασκευαστής του τελικού προϊόντος;

Κάθε εξαγωγέας ευθύνεται αυτοτελώς — και ο προμηθευτής, όταν παραδίδει απευθείας στο εξωτερικό. Όταν η παράδοση γίνεται σε Γερμανό πελάτη (π.χ. σε ολοκληρωτή συστημάτων, system integrator) που εξάγει το τελικό προϊόν, η υποχρέωση ελέγχου των εξαγωγών βαρύνει τον ολοκληρωτή συστημάτων. Ωστόσο, και ο προμηθευτής καλό είναι να κατατάσσει τα είδη του και να εφαρμόζει ICP, ώστε να αποδεικνύει ότι τηρεί την υποχρέωση επιμέλειας.

Συζητήστε μαζί μας το έργο σας

Απάντηση εντός 24 ωρών, τις εργάσιμες ημέρες.

info@sbs-rs.de

+49 89 541 960 200

Διαβάστε online: www.sbs-rs.de/defense-industrie/ratgeber/dual-use-technologien